

יחיאל זומב

זאב לב — תלמיד חכם, מדען וחלוץ בחינוך התורני

פרופ' זאב לב שייך לחוג מצומצם של אנשי מדע שומרי תורה שאפשר לכוונתם "אנשי מדע, אנשי תורה", שהישגיהם התורניים הם באותה רמה של הישגיהם המדעיים.

המאמר מתאר את חינוכו התורני והקשרים שקשר עם גדולי הרבנים והפיסיקאים כאשר עלה ארצה בגיל די צעיר. לפני עלייתו הצליח לרכוש לעצמו ידע במדע ובפיסיקה ניסיונית ממדענים דגולים בקנדה ובארה"ב. בהגיעו ארצה הצטרף לסגל של האוניברסיטה העברית והתקדם במהירות בסולם האקדמי ובמחקר. בגיל 40 הוענק לו פרס ישראל במדעים המדוייקים, והוא קיבל מינוי כפרופסור מן המניין. בנוסף לעבודתו התורנית והאקדמית עסק פרופ' לב בפעילויות ציבוריות שונות.

במאמר זה אנו מתרכזים בייסודו של בית-ספר גבוה לטכנולוגיה בירושלים, ומתארים איך פרופ' לב התגבר על המכשולים הרבים שעמדו בדרכו. לסיכום מוזכרים כמה מההישגים המרשימים של בית-הספר מיום היווסדו עד היום.

הקדמה

במהלך חיי האקדמיים הייתי פעיל באגודות של "אנשי מדע שומרי תורה" בארצות שונות: באנגליה, בארצות-הברית ובישראל. זכיתי להיפגש עם לא מעט מדענים דתיים דגולים שהקפידו על לימוד תורה ושמירת מצוות. אבל יש להודות שעבור רוב רובם המדע היה העיקר והתורה — טפלה לו. ישנו חוג מצומצם מאוד שאפשר לכוונתו "אנשי מדע אנשי תורה" (ואולי טוב יותר — "אנשי תורה אנשי מדע"), שהישגיהם התורניים הם באותה רמה של הישגיהם המדעיים.

פרופ' לב שייך לחוג המצומצם הזה. כשמעיינים ברשימת פרסומיו כמעט אי אפשר להחליט אם פרסומיו המדעיים או פרסומיו התורניים חשובים יותר. הוא מרגיש "בבית" בעולם התורני בדיוק כמו בעולם המדעי.

* מבוסס על הרצאה בכנס התשיעי לתורה ומדע, שהתקיים בניסן תשס"ב במכון לב. הכנס הוקדש לפרופ' לב, לציון הגיעו לגבורות.

תולדות החיים הפוריים והמגוונים של פרופ' לב כוללים עיסוק בהוראה ובמחקר, הן בתורה והן במדע, פתרונות לשאלות הלכתיות שהתעוררו על ידי המדע, מחקרים חדשניים בהלכה, פעולות ציבוריות וחינוכיות שונות ופרסום מאמרים וספרים.

במסגרת מאמר קצר אי אפשר לתאר כראוי את הישגיו הרבים של פרופ' לב, לפיכך החלטתי להתרכז ולדון בהרחבה במה שנראה לי כפסגת הישגיו: "יסוד בית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים".

ברור היה מהכישלון של ניסיונות קודמים לשלב תורה עם השכלה כללית בעיר הקודש, שהעולם התורני עלול להתקף בחריפות מפעל כזה, וגם מוסדות החינוך הממשלתיים לא יתלהבו מהרעיון.

נדמה לי שהכישרונות המיוחדים של פרופ' לב, בתוספת גדולה של השגחה פרטית, הם שגרמו להצלחתו המכרעת.

כדי להצדיק דעתי זו, אביא לפניכם פרטים מקורות חייו של פרופ' לב ומבחר מהישגיו. כל מה שאומר מבוסס על כתבים שמסר לי פרופ' לב ועל שיחות שניהלתי איתו. אני מביע תודה על עזרתו החיונית ועל נכונותו להקשיב ולהשיב בסבלנות לשאלותיי הרבות.

תלמיד חכם

זאב לב נולד בווינה בחודש אפריל בשנת 1922. משפחת אביו השתייכה כמה דורות לחסידי טשורטקוב ומשפחת אמו (מבית רימלט) היתה דור שביעי של רבנים בגליציה המזרחית. זאב לב הלך לבית-ספר עירוני רגיל, ואמו שכרה עבורו מורה פרטי ללימודי קודש. המלמד הצטיין בתפקידו, ומגיל 6 עד גיל 10 רכש לעצמו פרופ' לב ידע בחומש ורש"י על כל התורה, בכמה ספרי נביאים, התחלת לימוד גמרא ואפילו הלכות פסח בשולחן-ערוך אורח-חיים (לא בקיצור שו"ע או משנה-ברורה). לאחר מכן, כשנשלח לבית-ספר תיכון בברלין שנוסד על-ידי הרב עזריאל הילדסהיימר, מצא שרמת ידיעותיו בספרי-קודש גבוהה מזו של יתר התלמידים. תקופה זו היתה תחילת שלטונו של היטלר ימ"ש. כשהגיע זאב לגיל 16, בתחילת כיתה י"א, נשלח באמצעות ה-Kindertransport לשיבת גייטסהד באנגליה.

הוריו ואחותו שנשארו בביתם נספו בשואה. הוא היחיד מבני המשפחה שנתר בחיים. הישיבה בגייטסהד כבר היתה קיימת מספר שנים, והיו בה כשבעים תלמידים. פרופ' לב משבח את ראש הישיבה הרב נחמן לנדינסקי זצ"ל, שממנו למד שקידה — כיצד להקדיש 14 שעות ביום ללימוד התלמוד ומפרשיו. השיטה של ראדין בה נקט ראש-הישיבה דרשה מכל תלמיד לעבור על הגמרא עם רש"י, תוספות ומהרש"א בלי השמטה.

לאחר שעזב את הישיבה רכש פרופ' לב את רוב ידיעותיו בספרות התורנית בלימוד עצמי. את המפתח לספרות זו קיבל משיבת גייטסהד.

בשנת 1940 פרצה בהלה גדולה בממשלת אנגליה מחשש למרגלים בין הפליטים. זאב לב נעצר בגיל 18 והוגלה לקנדה יחד עם עוד אלפי יהודים. בתחילה עבד שם כחוטב עצים במחנה הסגר, אבל שוחרר כעבור שנה וחצי, לאחר שעשה בחינות בגרות אקסטרניות במחנה ההסגר. הוא עבר להתגורר בעיר טורונטו והפך בן-בית אצל הגאון ר' יעקב קמנצקי זצ"ל. פרופ' לב רואה קשר זה עם הרב קמנצקי כאחד האירועים החשובים בחייו התורניים. ר' יעקב השפיע עליו עמוקות בדרך האמת שלו ובחכמתו הגדולה, והקשר ההדוק ביניהם נמשך 45 שנה.

כאן כדאי להעיר על המאמץ המיוחד שעשה זאב לב לקיים קשר עם כל הרבנים הפוסקים הגדולים של התקופה ההיא ולהתייעץ עמם. אשתו הראשונה, דבורה לבית לדרר, שנשא בשנת 1948, פתחה לו פתח לפגישות עם ר' משה פיינשטיין זצ"ל. (היא למדה ביחד עם בתו והיתה בת-בית אצלו.) לאחר שהגיע ארצה הצליח ליצור קשרים ידידותיים עם הרבנים הראשיים דאז: הרב יצחק אייזיק הרצוג זצ"ל והרב א' אונטרמן זצ"ל, וכן עם הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, הרב יוסף-שלמה כהנמן זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', הרב יחזקאל אברמסקי זצ"ל, הרב חיים צימרמן זצ"ל, הרב בעריש וידנפלד זצ"ל אב"ד טשעביץ, הרב ברוך-שמעון שניאורסון זצ"ל ראש ישיבת טשעביץ והרב יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון. מהרב סרנא קיבל שבת גדול: "איר זענט דאך אינער פון אונזערער" (הרי אתה אחד משלנו). כמה מרבנים אלו התייעצו אתו תדיר בענייני הלכה וטכנולוגיה, ונראה שהקשרים האלו והיחס אליו הועילו עד מאוד כאשר בא לייסד את בית הספר. הקשר עם ר' שלמה זלמן אויערבך התחיל בשנת 1951 ונמשך עד פטירתו. בספר "מנחת שלמה" (שו"ת) של ר' שלמה זלמן, מצוטט פרופ' זאב לב מספר פעמים (כגון בחלק א, דף צה הערה 3).

זאב לב קיבל סמיכה "יורה יורה" "ידין ידין".

מדען

לאחר שחרורו ממחנה ההסגר למד זאב לב תקופה קצרה בישיבה של הרב פרייס בטורונטו, ומשם עבר ללמוד תואר ראשון בפסיקה באוניברסיטת Queens בקינגסטון שבאונטריו. הוא סיים את התואר בהצטיינות יתרה, ועובדה זו אפשרה לו להתקבל בשנת 1946 כאסיסטנט באוניברסיטת קולומביה בניו-יורק. הוא החליט ללמוד לדוקטורט בפסיקה ניסיונית - דבר שהיה יוצא דופן בתקופה ההיא. רוב רובם של הפיסיקאים היהודים עסקו בפסיקה עיונית. לחץ הלימודים בפסיקה ניסיונית כבד יותר, והדוקטורנט קשור למעבדה ולציוד די הרבה שעות ביום. מאידך, קיים קשר הדוק בין פיסיקה ניסיונית וטכנולוגיה - דבר שפרופ' לב ניצל היטב כאשר עלה ארצה.

המחלקה לפיסיקה באוניברסיטת קולומביה היתה מיוחדת במינה. ראש המחלקה - יצחק רבי (Rabi), קיבל פרס נובל כבר בשנת 1944 על התגלית של Molecular Beams. רבי הוא יהודי שנולד בעיר רימנוב בגליציה למשפחה אדוקה שהיגרה לארה"ב בהיותו תינוק. למרות שהוא עצמו לא המשיך את המסורת של שמירת מצוות, הוא הזדהה כיהודי אורתודוקסי וטען שבית-הכנסת שהוא אינו מתפלל בו הוא אורתודוקסי ולא רפורמי. פרופ' לב העריץ את רבי כראש מחלקה ומייחס לו ארבעה יסודות שאפיינו את ניהולו, בשנים הראשונות בניהול המחלקה, ובשנים האחרונות בדרישות מן הסגל:

- א. הקפדה על הצטיינות סטודנטים, אסיסטנטים וסגל.
- ב. כשחיפש אנשי סגל חדשים התרכזו יותר בצעירים בעלי כוח פוטנציאלי לעתיד, ולא בעלי מוניטין, שכבר תרמו את תרומתם העיקרית למחקר.
- ג. פיסיקאי ניסיוני חייב להביץ את הצד העיוני בעצמו, ולא לסמוך על חברו התיאורטיקן.
- ד. חייבים להתעניין במה שמתרחש בעולם הפיסיקה כולו, ולא רק בנושא שמתמחים בו. עקרונות אלו גרמו להצלחה יוצאת מן הכלל של המחלקה, וארבעה פרסי נובל נוספים

הוענקו לאנשי הסגל שלה. פרופ' לב הושפע מאוד מרבי וניסה גם הוא לקיים יסודות אלו בחייו האקדמיים.

המנחה של זאב לב בדוקטורט היה צ'רלס טאונס (Charles H. Townes). טאונס היה צעיר מבריק שהביא רבי מ-Bell Laboratories. גם הוא היה כעבור זמן בין הזוכים בפרס נובל על המצאת המיזר והלייזר. טאונס הוא איש מוסרי, נוצרי דתי, ופרופ' לב היה הדוקטורנט הראשון שלו. הוא מילא את תפקידו כמנחה ברצינות ופיעילות.

כאשר קיבל זאב לב את הדוקטורט בשנת 1950 הוא כבר היה נשוי והתכוון לעלות ארצה עם רעייתו. פרופ' רבי רגז מאוד על החלטה זו (למרות שהגדיר עצמו כציוני) ואמר: "לו ידעתי שתבוא לידי שיגעון כזה לא הייתי מעסיק אותך כאסיסטנט". במרוצת הזמן התפייס והיחס ביניהם שב להיות ידידותי.

כשעלה פרופ' לב ארצה לא היתה האוניברסיטה העברית במצב טוב. לא ניתן היה להשתמש בקמפוס ה-הצופים והמחלקה לפיסיקה הצטמצמה בכמה חדרים ברחוב ממילא. פרופ' לב נפגש עם הארי שבחבורה - פרופ' רקח - פיסיקאי עיוני דגול בעל שם עולמי. רקח אמר לו: "אם אתה רוצה לעסוק במחקר - הצטרף למכון ויצמן, אצלנו באוניברסיטה העברית אין מחקר". זאב לב ביקר אמנם במכון ויצמן, אך בסופו של דבר העדיף להיות בירושלים, וקיבל מנוי של מרצה באוניברסיטה העברית. זמן מה אחרי היכנסו לתפקידו החדש התחיל להתעניין בתהודה פרמגנטית (Paramagnetic Resonance), והיתה לו הזדמנות לבלות חודש באוניברסיטת אוקספורד באנגליה אצל פרופ' בליני (Bleaney), שהיה אז המומחה בעולם בנושא זה. (פרופ' לב טוען: "אם רוצים ללמוד טכניקה חדשה כדאי להתאמץ לבקר אצל ממציא השיטה, לו יש זמן להסביר כראוי. האחרים שנכנסו לשטח אחריו כל-כך עסוקים במירוץ שאין להם זמן לשום דבר צדדי"). הביקור באוקספורד היה מוצלח, ובשנים שלאחר מכן פרסם זאב לב עשרות מאמרים על תהודה פרמגנטית בחומרים שונים. הוא קנה לעצמו שם כאחד מחשובי המומחים בטכניקה זו. לאחר כמה שנים ארגן כנס בינלאומי בירושלים בנושא של תהודה פרמגנטית, אליו הגיעו החוקרים החשובים בעולם. זה היה הכנס הבינלאומי הראשון בפיסיקה שהתקיים בארץ.

בשנת 1962 זכה זאב לב בפרס ישראל במדעים המדויקים והוא אז רק בן 40. באותה שנה הועלה לדרגת פרופסור מן המניין, וכך הגיע בגיל צעיר לשורה הראשונה של פיסיקאים בארץ. כאשר ביקשה הוועדה לפרס רוטשילד להעניק את הפרס בפיסיקה של המצב המוצק, היא התייעצה עם Sir Nevill Mott, שהוא אולי המומחה הגדול בעולם בתחום זה בתקופה זו. הוא השיב: "Solid State Physics in Israel is Willy Low" - המצב המוצק בישראל הוא זאב לב. וכך הוענק לפרופ' לב בשנת 1965 פרט חשוב זה. בשנת 1970 זכה לקתדרה על-שם סיידי דנציגר שכללה מעבדה מיוחדת עם ציוד.

ייסוד בית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים

נוסף לעבודתו התורנית והאקדמית, עסק פרופ' לב בפעולות ציבוריות שונות. הוא היה ממייסדי האגודה של "אנשי מדע שומרי תורה" בארצות-הברית ובארץ; ייסד את המכון המדעי טכנולוגי להלכה ושימש יושב-ראש ראשון; ואולי חשובה מכולם היתה פעילותו בוועדה ממשלתית שמטרתה לצמצם היתרי העסקת עובדים יהודים בשבת, אשר הצליחה

למנוע עבודה בשבת של יותר מ-10,000 יהודים. הוא היה גם הגורם לכך שחברת אל-על לא תטוס בשבתות ובחגים. ודווקא מתוך פעולה אחרונה זו עלה הרעיון של ייסוד בית-הספר.

כפי שהדגשתי למעלה, למד פרופ' לב מפרופ' רבי להיות ער לכל מה שמתרחש בעולם הפיסיקה. הוא ראה שכמה תגליות חדשות עשויות להשפיע באופן עצום על קידום הטכנולוגיה, במיוחד באלקטרו-אופטיקה, באלקטרוניקה ובמחשבים. רוב התעשייה הטכנולוגית הישראלית התמקדה אז בנגב, וכמעט כולה היתה כרוכה בחילול שבת, כך שיהודי שומר מצוות לא יכול היה למצוא בה תעסוקה. פרופ' לב חשב שבטכנולוגיה החדשה שתתפתח אפשר שתימצא הזדמנות להעסיק בצורה מכובדת יהודים הנאמנים למסורת. לפיכך עלה בדעתו להקים מוסד שיכשיר מהנדסים שומרי מצוות לתפקיד זה.

בעת שפרופ' לב החל לחשוב על ביצוע התכנית, עברה משפחתו תקופה קשה. אשתו חלתה, והרופאים מצאו שהיא סובלת מלוקמיה. הוא הצליח לגייס קבוצה של בחורי ישיבה שתרמו דם עבורה, וזה עזר לזמן מה. אבל בסופו של דבר היא נפטרה בשנת 1969. בנוסף לעיסוקיו הרבים היה עליו לטפל בבית ובחמשת ילדיו. בשנה שלאחר מכן זכה בסיעתא דשמיא מיוחדת להינשא לזוגתו השנייה שרה לבית קצבורג, בעז"ה עד מאה ועשרים שנה. פרופ' לב הכין תכנית מפורטת עבור בית הספר, שכללה חצי יום של לימודי קודש במתכונת ישיבתית וחצי יום של לימודים אקדמיים במקצועות הנדסה מתקדמת, והחליט להתיעץ עם כמה מגדולי הרבנים.

בארץ הוא פנה לרב יחזקאל אברמסקי, זקן ראשי הישיבות. כשהסביר לו פרופ' לב את הרעיון, תגובתו הראשונה של הרב אברמסקי היתה: "בעניין זה ראשי הישיבה שלי רגישים מאוד, ועלי לחשוב עוד". הוא ביקש לקבל בכתב את החוקה המוצעת, את הרכב חבר-הנאמנים, ואת תכנית הלימודים. כעבור שבועיים נודמן לפרופ' לב להיפגש עם הרב אברמסקי לשם שיחה על עניינים אחרים. בסוף הפגישה העז פרופ' לב לשאול את הרב אברמסקי מה מסקנתו על רעיון המוסד החדש. ואז השיב לו בחיך: "פרופ' לב, זייט געזונט אונד זייט מצליח" (תהיה בריא ותצליח). לאחר מכן התברר שהרב אברמסקי סייע הרבה בקרב חוגים שונים בבני-ברק להסביר את טיב המוסד, את חשיבותו ואת נחיצותו. גם מראש ישיבת פוניבז' — הרב שלמה יוסף כהנמן, קיבל פרופ' לב עידוד בעקיפין וסימן להסכמתו.

פרופ' לב נסע לארצות-הברית כדי לשוחח אישית עם הרב משה פיינשטיין ועם הרב יעקב קמנצקי. הרב פיינשטיין שמע את הסברו והביע אהדה לרעיון, אבל אמר שאינו רוצה לתת חוות-דעת בדבר שאינו נוגע לארצות-הברית אלא לארץ ישראל. ר' יעקב קמנצקי התכונן בכל פרטי התכנית ושאל שאלות מעמיקות, הן באשר לתכנית לימודי הקודש והן בנוגע לתכנית הלימודים הטכניים, וכן בעניין הרכב המורים. לבסוף פירט את עצתו בחמש הנקודות דלהלן, המוכיחות את הבנתו העמוקה:

1. הוא מצדד בהקמת בית ספר גבוה לטכנולוגיה ומחשיב את המוסד, אבל יש להיזהר שלא ייקרא בשם ישיבה — ביטוי המוקדש ללימוד של תורה בלבד.
2. לנשיא בית הספר אין למנות ראש ישיבה או רב, שתמיד יחשוש לדעותיהם של ראשי ישיבה אחרים. בזה יחטיא המוסד את מטרתו להכשיר מהנדסים בני-תורה יראי שמיים.
3. דרוש מאמץ מיוחד לקבל ר"מים שהם טובים ביותר ולתת להם משכורת שאינה נופלת

מזו של המרצים במקצועות הטכנולוגיים. הר"מים צריכים להזדהות עם מטרת המוסד.

4. ברור לו שתהיה התנגדות מסוימת בקרב ראשי הישיבות בארץ ואולי גם תהינה השמצות, אך אין להיבהל מזה. הוא מייעץ לא להגיב ולא להיגרר למחלוקת.

5. מותר לקבל כל תלמיד שמבקש ללמוד. אם התלמיד בא מישיבה גבוהה יש לקבלו רק אחרי שלמד שנה אחת בישיבה, ואז אין צורך לשאול רשות מראש הישיבה. פרופ' לב קיבל את העצות של הרב קמנצקי כפסק דין.

אגב אורחא, כדאי לתת את הדעת על ההבדל בין הדמות האמיתית של גדולי תורה כפי שזו מצטיירת לעיל, לבין הדמות המסולפת המתוארת בתקשורת ובספרות הפופולרית. פרופ' לב סיפר לי שאחרי שהרב אליהו דסלר זצ"ל הגיע לישראל, היה נותן מדי פעם שיחת מוסר לאנשי אקדמיה בירושלים, והקדיש שיחה אחת לפילוסוף המפורסם עמנואל קנט (Kant). הרב דסלר אשר שלט בשבע שפות, ציטט בעל-פה בגרמנית קטעים מספריו של קנט. הרב אריה כרמל, תלמיד מובהק של הרב דסלר ועורך ראשי של "מכתב מאליהו", מספר שגיסו של הרב דסלר — הרב דניאל מובשוביץ הי"ד, ראש התלמוד-תורה המפורסם בקלם שבליטא — היה בקי בכתביו של קנט, ומפעם לפעם היה מצטט בעל-פה קטעים לתלמידיו.

עכשיו עמדה לפני פרופ' לב הבעיה הגשמית — כיצד לממן את בית הספר?

הוא קיבל עידוד וסיוע מזאב וולפסון — יהודי שומר מצוות בארצות-הברית, בעל השפעה גדולה בחלוקת כספי קרן חינוך של הממשל האמריקאי. אבל המימון העיקרי בא ממקר לאומי-ישראלי — משרד האוצר של מדינת ישראל.

פרופ' לב נפגש עם שר האוצר דאז פנחס ספיר, שהתלהב מהרעיון ליצור מקומות עבודה עבור הרבה אנשים על-ידי ניצול של טכנולוגיה מתקדמת. ספיר התעניין בכל פרטי המפעל, ובמיוחד במספר הסטודנטים הצפויים בכל שלב. אם פעם לא הגיעו המספרים למצופה, התקשר ספיר לפרופ' לב כדי להתלונן. ספיר השיג גם שטח קרקע מתאים לקמפוס.

בית הספר נפתח בבית-וגן במבנים השייכים עכשיו לקריית-נוער, עם 21 סטודנטים שנבחרו בקפדנות. מספר חודשים לפני תחילת הלימודים הגיע לאוזניו של פרופ' לב שהרב אלעזר מנחם שך זצ"ל עומד להטיל חרם על בית הספר. קם פרופ' לב, קבע פגישה עם הרב שך וביקש שיגלה לו את הסיבות להתנגדותו. הסתייגותיו היו שתיים. הראשונה — איך היתה לפרופ' לב ההעזה להקים מוסד כזה אחרי שהרב ישראל סלנטר לא בא לבקר במוסד שהקים הרב שמחה-זיסל מקלם, כנראה משום שהסתייג מתכניתו. ענה לו פרופ' לב שאין להניח שהרב שמחה-זיסל עשה דבר בלי לשאול את הרב סלנטר. ויתר-על-כן, כאשר המוסד היה בסכנת סגירה התייחס הרב ישראל סלנטר לאפשרות זו כתורבן בחינוך הדתי. בנוסף טען פרופ' לב שאין להשוות את הזמנים של הרב שמחה-זיסל עם תקופתנו. בזמנו של הרב שמחה-זיסל ההשכלה החלה לעשות שמות בנוער היהודי. היום אין תנועה של השכלה. היום יש נהירה למתירנות, לעיסוקי העולם הזה, אך הסכנה שהיתה בזמנו של הרב שמחה-זיסל אינה קיימת עוד. הרב שך קיבל את הטענה האחרונה אך העלה הסתייגות נוספת — הוא חשש לגורלם של תלמודי-התורה והחדרים. הוא אמר שאיננו חושש שהרבה בחורי ישיבה יבואו לבית-הספר, מפני שאין להם תעודת בגרות והם גם לא שירתו בצבא. אבל הוא חשש שההורים ירשמו את ילדיהם לבתי ספר דתיים במקום לרשום אותם לחדרים או לתלמודי-תורה, כדי שילדיהם, כשיתבגרו, יוכלו להתקבל ללימודים בבית ספר

גבוה לטכנולוגיה. השיב לו פרופ' לב שהוא רואה בזה חשש רחוק, כי אין סבירות שהורים של תלמיד בן שלוש או ארבע שנים יתחילו לעשות חשבונות ברבר עתידו בגיל עשרים ואחת. אחרי שיחה ממושכת נפרדו זה מזה באהדה, ופעם אף שלח הרב שך למוסד תלמיד שפנה אליו.

מן הראוי לציין שפרופ' לב הצליח לגייס קבוצה של אנשי מעשה שהזדהו עם הרעיון של בית הספר. הם עזרו מאוד בהתפתחותו, במיוחד בשנים הראשונות הקשות. בית הספר הלך והתפתח, ולאחר זמן מה הצליח זאב וולפסון להשיג סכום של מיליון וחצי דולר לצורך בניית קמפוס.

כאשר הסטודנטים הראשונים עמדו לקראת סיום לימודיהם, עמדה בפני פרופ' לב הבעיה כיצד לקבל הכרה רשמית כדי לתת תואר אקדמי. הוא התייעץ עם המועצה להשכלה גבוהה והם הציעו תואר משותף עם אוניברסיטת בר-אילן. הרקטור דאו של בר-אילן — פרופ' אהרון (הראל) פיש ז"ל גילה רצון טוב לעזור, וכך היה בשני המחזורים הראשונים. לקראת סיום המחזור השלישי מינתה המועצה להשכלה גבוהה ועדה של שלושה אנשים (חילונים) לבדוק את המוסד. הם ביקרו במעבדות של בית הספר והתרשמו לטובה. כשהגיע זמן הדיון ושעת ההצבעה לפני המועצה להשכלה גבוהה, היחיד שהצביע נגד היה נציג הטכניון בחיפה. הועלתה שאלה בעניין השוויון שהמועצה מקיימת בין אנשים ונשים. פרופ' לב הבטיח שבמרוצת הזמן ייפתח גם מוסד לבנות.

ההחלטה של המועצה להכיר במוסד הועברה לאישור הממשלה. שם היא קיבלה תמיכה רבה משמעון פרס שהתעניין בטכנולוגיה, ומחיים צדוק שהיה אז שר המשפטים והכיר את פרופ' לב מהמפעלים השונים. הוא אמר: "אם פרופ' לב מקבל אתריות על עצמו לדבר כלשהו, אפשר להיות בטוח שהוא יקיימו כהוגן".

במשך אחת-עשרה השנים הראשונות שימש פרופ' לב נשיאו הראשון של בית הספר ובו בזמן המשיך לכהן כפרופסור מן המניין באוניברסיטה העברית — נטל כבוד שנשא על שכמו.

הוא זכה לראות שבוגרי בית הספר משתלבים היטב בתעשייה, הן בזכות הכשרתם המקצועית והן בזכות גישתם המוסרית לתפקידם בעבודה, הנובעת מעיסוקם בלימודי קודש. הבוגרים התקבלו בהתלהבות גם בצה"ל וגם במוסדות אקדמיים ללימודי תואר שני. הם הצליחו לקדש שם שמיים במסירות נפשם. אחדים מן הבוגרים הם היום בין מנהיגי התעשייה עתירת הטכנולוגיה בישראל. לא יהיה מוגזם לומר שאלפי בוגרי בית הספר עד היום הצליחו לשנות את הנוף הישראלי.

ואסיים סקירה זו על חייו ופועלו של פרופ' לב בדעתי שאין איש אחר בעולם שהיה מסוגל להתגבר על כל המכשולים בייסוד בית ספר מיוחד זה, כמו פרופ' לב, אשר גם זכה להשגחה יוצאת מן הכלל בתפקידו הנעלה.

חדש בהוצאה

הוצאת
אוניברסיטת
בר-אילן
BAR-ILAN
UNIVERSITY
PRESS

זהר עמר וירון סרי

**ארץ-ישראל וסוריה
על-פי תיאורו של אלתמימי
רופא ירושלמי בן המאה העשירית**

חיבוריו של הרופא המוסלמי הירושלמי, אלתמימי, בן המחצית השנייה של המאה העשירית, שהיה מפורסם בעולם האסלאם, הם מן המקורות החשובים ביותר להכרת חומרי הרפואה והמזונות שהיו בשימוש האוכלוסייה באזור סוריה-רבתי (אלשאם) בימי הביניים. זאת ועוד, המידע הנמסר בכתביו כולל תחומים רבי עניין – הראליה, התרבות החומרית, חיי היום-יום של התושבים המקומיים ואמונותיהם. אלתמימי משלב בחיבוריו תיאורים גאוגרפיים וידיעות מקוריות יוצאות דופן על כריית מחצבים, הפקת שמנים ובשמים ומלאכות מסורתיות אחרות שרווחו בקרב התושבים, בעיקר באזור ירושלים-רבתי ואגן ים-המלח.

המחקר מתבסס ברובו על כתבי יד שטרם פורסמו עד כה. קטעים נבחרים מתוכם תורגמו מערבית למען הקורא העברי, והם מובאים בחלקו השני של הספר. חוקרי הראליה של העולם הקדום בכלל והעוסקים בתולדות הרפואה בפרט ימצאו עניין רב בספר זה.

174 עמ', כריכה קשה, 2004

למידע נוסף נא לפנות להוצאת אוניברסיטת בר-אילן,
רמת-גן 52900, טל' 5318575, 03-5318401
פקסי 03-5353446